

Jan Müller, skrifar

uttaneftir

Gorbatjev Nobel friðarvirðislonina

Sovjettiski forsetin Michail Gorbatjev fær friðarvirðislon Nobels. Tað hevur norska nobelnevndin avgjørt. Sovjettiski leiðarin fær virðislonina fyrri sitt slóðbrótandi arbeiði fyrri reformum í Eystur- og Miðeuropa og fyrri leiklut sín í royndunum at gera enda á tí kalda krignum millum eystur og vestur.

Nobelnevndin sigur, at Gorbatjev eigur ein stóran part av ærinum fyrri tí friðarprosess, sum nú er í gongd í øllum heiminum. Tað er ikki minst honum at takka, at tað nú meira enn nakrantíð fyrr hevur verið tosað um frið, um avvápnað og um samlið millum menniskju í ymsum londum.

Tað var eisini undir Gorbatjev, at russarar tóku seg úr Afghanistan. Tað er ikki minst vegna Gorbatjev, at ST-felagsskapurin nú kann útinna sín veruliga leiklut á heimsins leikpalli.

Gorbatjev fær virðislonina 10. desember. Hon er uppá 4 mill.

norskar krónur. Hetta er fyrstu ferð, at ein leiðari í einum kommunistiskum landi fær hesa nógv virdu virðislon. Annars hava persónar í kommunistiskum londum fyrr fingið virðislonina. Í 1975 var tað samfelagsrevsarin Andrej Sakharov, sum fekk virðislonina, og í 1983 fór hon til pólska arbeiðaraleiðaran Lech Walesa.

Gorbatjev fær hesa hægst mettu av øllum heimsins virðislonum í eini tíð, tá land hansara er í stórar kreppu, men navn hansara verður í fyrsta lagi sett í samband við, at tey totaliteru stýrini í Eystureuropa hava fingið sekkini.

Tað man neyvan koma heiminum dátt við, at sovjettiski leiðarin fær nobelvirðislonina. Hann hevur meira enn nakar verið við til at broyta viðurskiptini í heiminum til tað betra. Við honum kom glið á samráðingarnar um avvápna og múrurin millum eystur og vestur varð tikin niður.

Í farnu viku varð allur heimurin enn einaferð skelkaður av hendingum í Miðeystri. Hesaferð vóru tað tíðindini um niðurskjótingina av 19 palestinarum í Jerusaleim, sum lupu hvøkk á heimin og tá serliga á sameindu Ísraels. Tað kom til samanbrestir millum palestinar og jodur við Grátimúrini í Jerusaleim, og 19 palestinar lógu eftir á.

Hví!

Baðir partar hava sína frágreiðing um, hvussu hesir mest álvarsomu samanbrestir í nógv ár tóku seg upp.

Bæði palestinar og jodur hava nakrar av sínum størstu halgidómum júst í Jerusaleim, og tað var í nánd av hesum, at blóðugu samanbrestirnir byrjaðu. Jodur siga, at palestinar høvdu gjørt seg út við gróti at blaka eftir jodum, sum bóðu við Grátimúrini. Palestinar harafturimóti siga, at viðgongdir jodur vóru í ferð við at fyrireika innrás á eitt tað mest heilaga staðið í muslimska heiminum, nevniliga Al-Aqsa moskeina á Tempulfjallinum. Eygleiðarar yvirhøvur eru annars samdir um, at viðgongdir jodur seta eld í eina krútt-

tunnu, um teir gera seg inn á heilaga staðið hjá muslimum í Jerusaleim.

Ísraelskir hermenn lögdu alt fyrri eitt upp í samanbrestirnar og skutu niður 19 palestinar og særdu fleiri hundrad aðrar. Hendingin hevur gjørt, at trygdarráðið hjá ST hevur havt fund og hevur avgjørt at fordøma hana og biðja ísraelsku stjórnina geva ST loyvi at kanna, hvat veruliga hendi í Jerusaleim. Eisini USA, sum annars er ein hin størsti sameindi hjá Ísrael, hevur fordømt hendingina.

Ísraelska stjórnin hevur svarað aftur, at ST sleppur ikki at gera nakrar kanningar ella nakað annað land. Tað er at blandað seg upp í innanríkismál Ísraels. Tvorturimóti sigur stjórnin har, at hendingin í veruleikanum varð sett í verk av irakiska forsetanum fyrri at fáa heiminn at gloyma hersetingina av Kuwait og heldur líta at Ísrael. Tað var Saddam Hussain, sum gav palestinarum boð um at kasta við gróti eftir jodunum, soleiðis at her skuldi koma til blóðugt stríð, sigur ísraelska stjórnin.

Friðarráðstevna

Tað er greitt, at henda hendingin gevur teimum, sum vilja draga spurningin um palestinararnar í teimum hersettu økjum í Gaza og á Vestara Áarbakka upp í allan Golfspurningin, vind í seglini. Serliga eru tað fransar, sum hava strongt á at fáa hesa ólógugu herseting Ísraels av palestinesiskum økjum við í eina friðarráðstevnu um allan Miðeysturspurningin. Tað hevur USA higartil sett seg upp imóti, meðan Sovjetsamveldið hevur tikið undir við Frankariki.

Men um henda seinasta hendingin í Jerusaleim fer at føra til eina friðarráðstevnu um trupulleikarnar í Miðeystri, er heldur óvist. Neyvan sum stóðan er nú.

Men tað er greitt, at Ísrael verður meira og meira innigjort, eisini reint politiskt, fer slik niðurskjóting av palestinarum at halda fram.

So seint sum sunnundagin tók eisini bretski uttanríkisráðharrin til orðanna móti ísraelsku viðföðini av palestinarum í teimum hersettu økjum. Hann visti á, at tað ber ikki til, ísraelar revsa kolektivt fyrri gerðir einstaklingar hava útint. Við hesum sip-

aði Douglas Hurt til tær mongu atsóknirnar, sum ísraelskir hermenn hava framt móti heilum familjum av palestinarum, har ein í familjuni hevur verið atvoldin til bardaga ella valdsgerðir. Stóðan er nevniliga tann, at ísraelskir hermenn gera ikki mun á tí, sum hevur framt eitt herverk og so teimum menniskjum, sum standa hesum nær. Dømi eru um hús, um heilar býlingar, sum eru skotnir til øsku, tí at onkur persónur, har búði, hevði framt atgerðir móti ísraelsmonnum.

Andstóðan í Ísrael við javnaðarflokknum á odda hevur fleiri ferðir mælt til eina friðarráðstevnu um alt Miðeystur. Hetta er ein av orsøkunum til, at flokkurin er í andstöðu. Konservativi stjórnarflokkurin hjá Shamir situr nú í samgongu saman við sera viðgongdum flokkum á høgravonginum, sum fyrri alt í verðini ikki vilja lata tey hersettu økini frá sær aftur. Og tað kann nú bliva hesin viðgongdi politikkurin, sum rakar Ísrael aftur sum ein boomerang. Stóðugt størri partur av heiminum tyktist ikki kunna góðtaka ísraelsku hersetingina og viðföðina av palestinarum í hesum hersettu økjum.

Minnesota-viðgerðari ávarar kommunurnar

Tann nógv umrødda Minnesotaviðgerðin fær eitt skot fyrri bogvin í dansku pressuni í hesum dagum. Tað er ein av upphavsmennunum til hesa viðgerð í Danmark, Gizur Helgason, á Frederiksberg Sjúkrahúsi, sum ávarar kommunurnar móti at lata pengar til stovnar, sum geva Minnesotaviðgerð. Slikir stovnar stinga seg upp sum hundaland kring alt landið, og bert teir fægstu hava útbúar viðgerðarar og í nøkrum forðum drekka við-

gerðararnir sjálvir.

Helgason sigur við danska útvarpið og við blaðið Politiken, at hesir mongu óprofessionellu viðgerðarar eru ein svartur blettur fyrri Minnesotamodellið og eru við til at forkoma umdømi tess.

— Eg havi fleiri dømi um viðgerðarar, sum nóg væl eru vorðnir edrúir og byrja aftur at drekka, meðan teir viðgera aðrar alkoholikarar. Tann eina dagin eru teir viðgerðarar og tann næsta sita teir undir

liðini á teimum, sum fáa viðgerð. Tað er uppá tíðina, at tað almenna setur reglur fyrri, hvør kann lata upp ein Minnesota-viðgerðarstov, sigur Gizur Helgason.

Hann hevur sjálvur fingið sína útbúgving í Íslandi og er viðgerðari á sjúkrahúsinum á Frederiksberg, sum er tað fyrsta almenna sjúkrahúsið í Danmark, sum bjóðar alkoholikarum hjálp eftir Minnesotamodellinum.

Ein viðgerð eftir Minnesotamodellinum

kostar umleið 20.000 kr. um mánaðin. Í einstøkum forðum rindar kommunan ella arbeiðsplássið, men í flestu forðum er tað alkoholikarar sjálvur, sum má rinda fyrri viðgerðina.